

INFORME DE RESULTADOS DAS AUDITORÍAS OBSERVACIONAIS DE HIXIENE DE MANS 2022

Subdirección Xeral de Atención Hospitalaria
Dirección Xeral de Asistencia Sanitaria

1. Introducción

As infeccións relacionadas coa asistencia sanitaria (IRAS) continúan a ser o evento adverso máis frecuente a nivel mundial no ámbito dos sistemas sanitarios e, ademais de presentar consecuencias graves para os pacientes (aumentan a súa morbimortalidade, as estancias hospitalarias, os reingresos), supoñen un maior gasto sanitario e teñen o problema engadido de aumentar a resistencia aos antimicrobianos.

Aínda que son moitos os factores que contribúen ao mantemento desta situación e á aparición de IRAS (uso excesivo de antimicrobianos, gran número de procedementos invasivos, realización de intervencións cada vez máis complexas, etc.), datos publicados pola Organización Mundial da Saúde (OMS) demostraron que cunha hixiene de mans (HM) adecuada, poderían reducirse nun 20-40% as infeccións cruzadas intrahospitalarias. A hixiene de mans preséntase entón como a medida máis custo-efectiva para previr as infeccións relacionadas coa asistencia sanitaria e paralelamente, como un indicador da seguridade e da calidade da atención que se presta nos centros sanitarios.

Non obstante, e a pesar de toda a evidencia científica dispoñible en relación á eficacia e efectividade da hixiene de mans na prevención e control das infeccións derivadas da asistencia, a adherencia dos profesionais sanitarios a dito procedemento segue a ser baixa.

O Servizo Galego de Saúde coñecedor da importancia da HM na prevención das IRAS, leva incluíndo esta medida nos Acordos de Xestión (ADX) coas áreas sanitarias desde o 2017, establecéndose como obxectivo para o ano 2019, acadar unha adherencia ás recomendacións de HM da OMS superior ao 50% das oportunidades para a HM, por parte dos profesionais sanitarios dos hospitais do Servizo Galego de Saúde. Obxectivo que se mantén no ano 2022.

Para avaliar o cumprimento deste obxectivo, a Subdirección Xeral de Atención Hospitalaria coordinou auditorías observacionais de hixiene das mans nos hospitais do Servizo Galego de Saúde e no Hospital Povisa, que foron realizadas por catro observadoras externas nun corte, no primeiro semestre.

Neste informe preséntase a análise dos datos obtidos nesas auditorías en relación á adherencia á HM, seguindo as recomendacións da guía da OMS.

2. Obxectivos

2.1. Obxectivo xeral

- Avaliar a adherencia dos profesionais sanitarios do Servizo Galego de Saúde ás recomendacións da OMS para a hixiene de mans.

2.2. Obxectivos específicos

- Sensibilizar aos profesionais e aos directivos dos hospitais sobre a importancia da hixiene de mans na prevención das IRAS. E así contribuír á cultura de seguridade do noso centro sanitario.
- Identificar áreas de mellora co fin de que se implanten as accións necesarias para incrementar a adherencia á hixiene de mans.

3. Análise

Para valorar a correcta realización da HM, calculouse a porcentaxe de adherencia como se mostra a continuación:

- **Adherencia á HM:** porcentaxe de oportunidades para a HM nas que os profesionais realizan a HM de maneira correcta con PBA ou auga e xabón, sobre o total de oportunidades para a HM observadas avaliando e sin avaliar o uso inadecuado de xoias y/o uñas.

$$\frac{\text{Nº oportunidades para a HM nas que os profesionais realizan HM correcta con PBA ou auga e xabón}}{\text{Total de oportunidades observadas para a HM}} \times 100$$

Analizouse a adherencia á HM con PBA ou auga e xabón en 4 niveis: o global da mostra (oportunidades para a HM observadas no conxunto do Servizo Galego de Saúde e no Hospital Povisa), o Servizo Galego de Saúde, por áreas sanitarias e por centro hospitalario. A maiores, avalíase a adherencia á HM por servizos dentro dos hospitais de cada área.

Nesta análise proporciónanse dous resultados de adherencia: sen contar e contando como incorrectas aquelas oportunidades nas que os profesionais levaban uñas longas e/ou vernizadas e/ou xoias (incluídos reloxo).

Tamén se realizou unha análise comparativa dos resultados obtidos nesta auditoría con respecto aos da auditoría realizada no ano 2019.

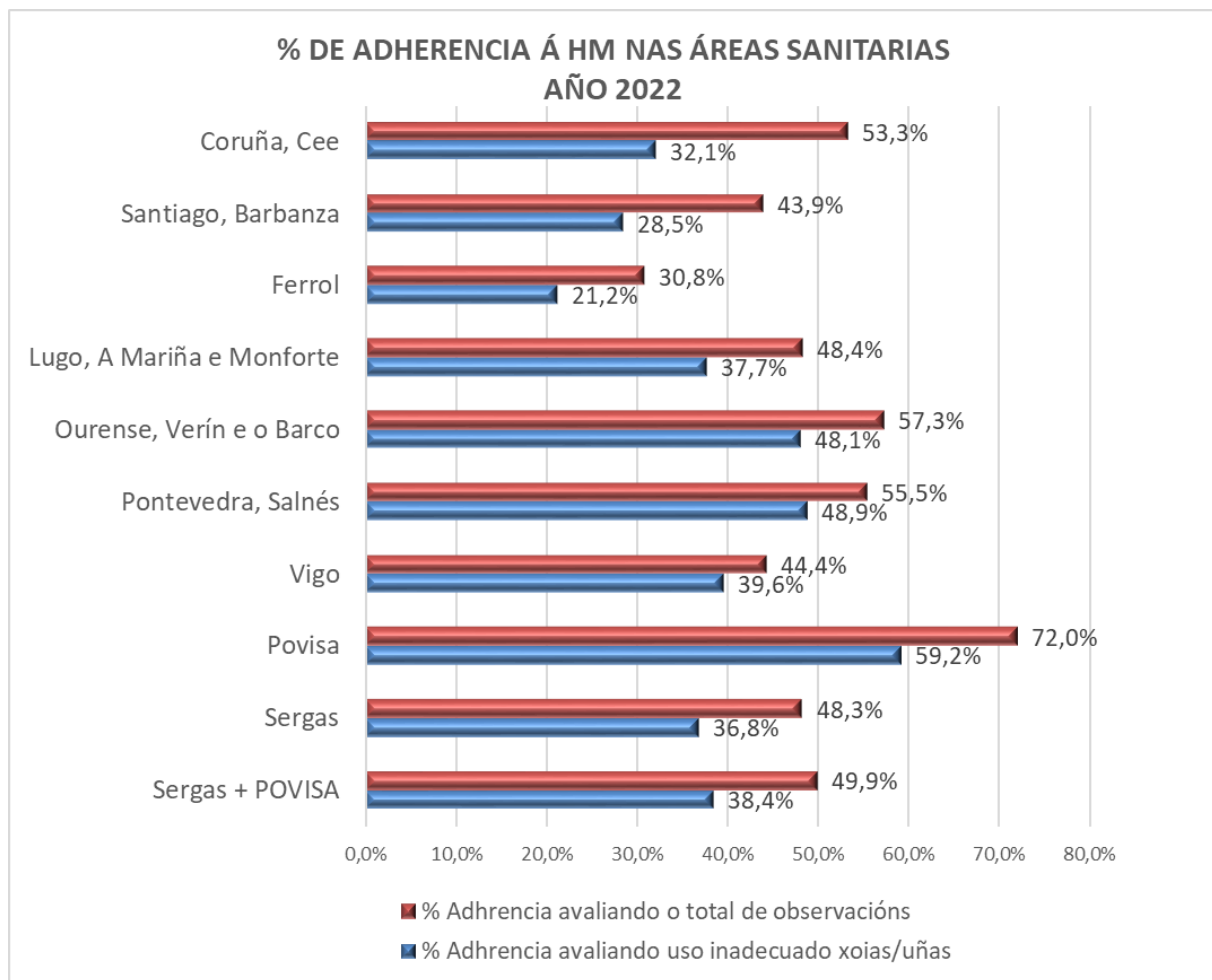
4. Resultados

Os resultados que se presentan a continuación refírense as observacións recollidas nas auditorías.

4.1. Adherencia á HM ano 2022

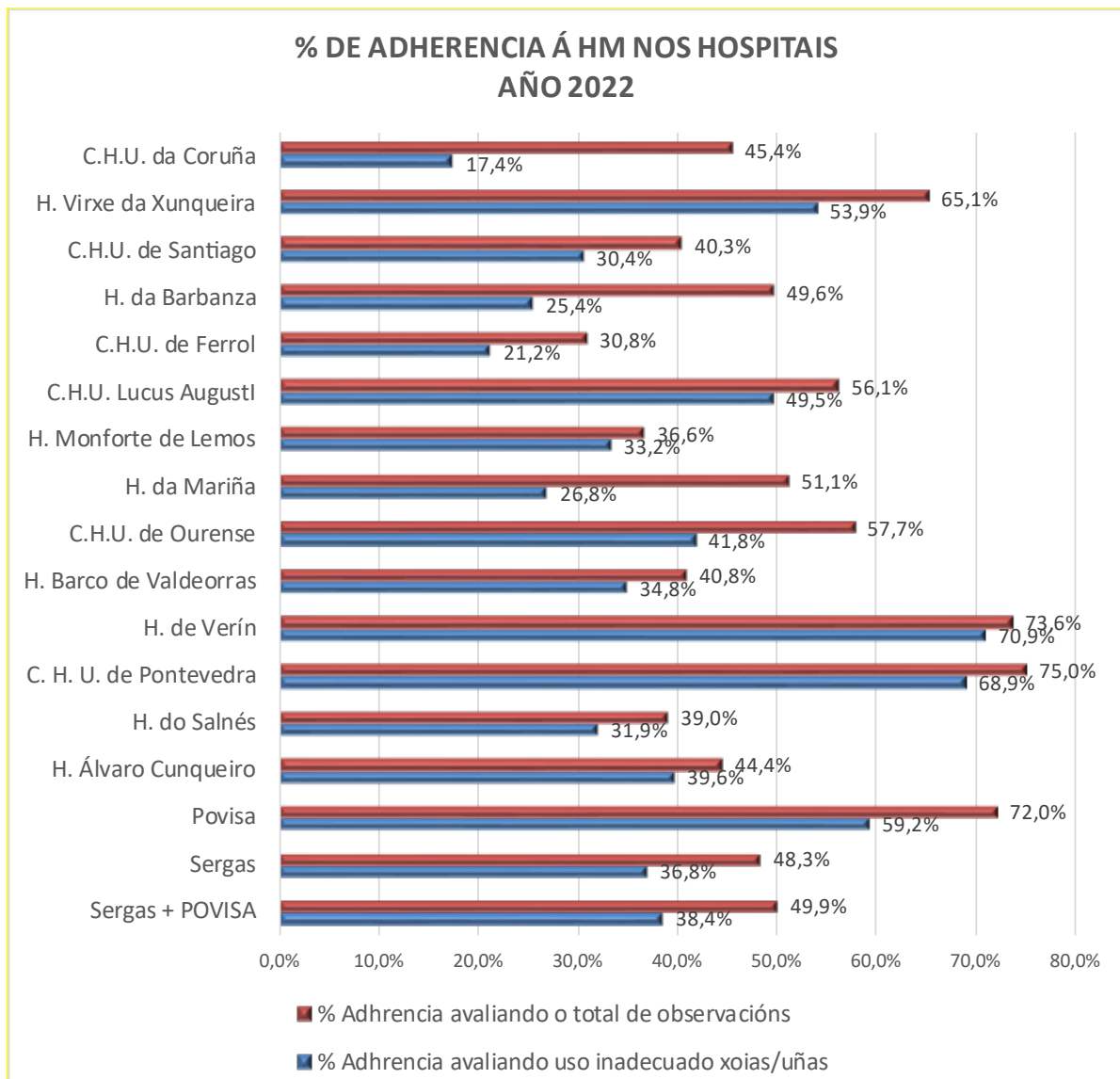
Nas auditorías realizadas no ano 2022 obtivéronse un total de 4.725 oportunidades para a realización da hixiene das mans (4.389 do conxunto do Servizo Galego de Saúde máis 336 do hospital de Povisa).

As porcentaxes de adherencia presentan importante variación entre as diferentes áreas sanitarias do Servizo Galego de Saúde. De non ter en conta o uso de xoias/uñas longas ou vernizadas, o rango de adherencia entre as diferentes áreas sanitarias abarca do 30,8 % da Área de Ferrol ao 57,3 % da Área de Ourense, Verín e O Barco; ao eliminar esas observacións, o rango de adherencia vai do 21,2 % da Área de Ferrol ao 48,9 % da Área de Pontevedra (gráfica 1).

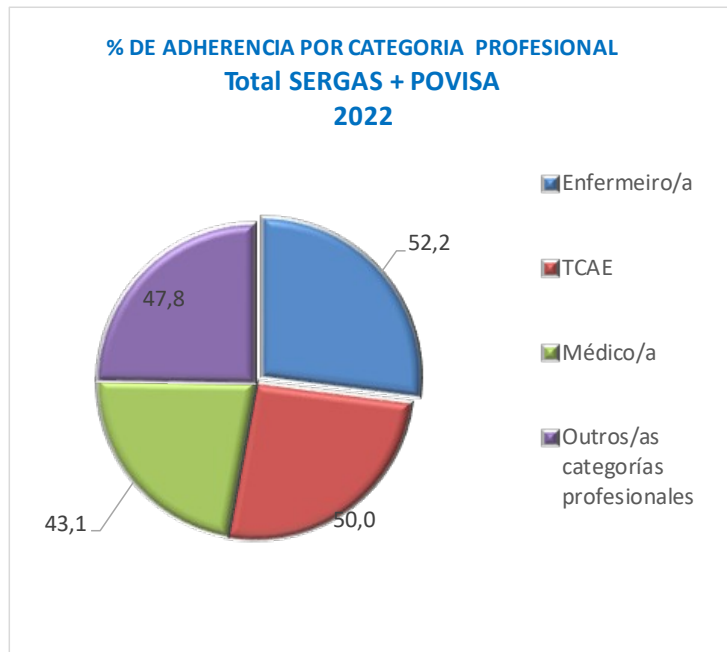
Gráfica 1. Porcentaxe de adherencia á HM (con PBA ou auga e xabón) nas áreas sanitarias con e sen avaliar o uso de xoias e/ou uñas inadecuadas no ano 2022 **Sergas** =Servizo Galego de Saúde.

A nivel hospitalario, cómpre destacar o Hospital público de Verín por ser o que acadou os mellores resultados de adherencia avaliando o uso de xoias e/ou uñas inadecuadas (70,9 %). O Hospital Público Universitario de Pontevedra acadou o mellor resultado sen avaliar o uso de xoias e/ou uñas inadecuadas (75,0 %). Non obstante, cando avaliamos o uso de uñas inadecuadas e/ou xoias, 4 centros hospitalarios obtiveron resultados por debaixo do 30% de adherencia, un deles cunha porcentaxe de adherencia á hixiene de mans menor do 17,4 % (gráfica 2).

Gráfica 2. Porcentaxe de adherencia á HM (con PBA ou auga e xabón) nos centros hospitalarios con e sen avaliar o uso de xoias e/ou uñas inadecuadas no ano 2019. **Sergas**=Servizo Galego de Saúde.

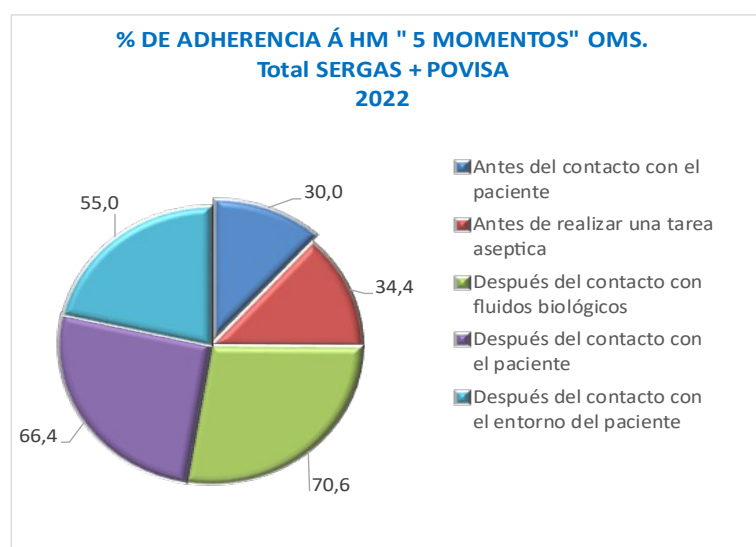
Finalmente, observouse que en 544 oportunidades do total de oportunidades nas que houbo cumprimento (1816), o profesional levaba xoias e/ou uñas longas ou vernizadas. Isto supón un 23%. A maior porcentaxe de oportunidades nas que o profesional levaba xoias e/ou uñas inadecuadas corresponde á categoría de médicos (36,9 % das oportunidades), seguida dos profesionais de enfermaría (35,6%), despois o persoal celador (23%) e finalmente TCAE (17,1 %).

No que se refire á categoría profesional dos traballadores observados, a mellor porcentaxe de adherencia (con PBA ou con auga e xabón), na análise do total das oportunidades rexistradas considerando como hixiene de mans non realizada aquelas oportunidades nas que o profesional levaba xoias, e/ou uñas inadecuadas, foi acadada

polos TCAE (41,5%), seguidos de profesionais de enfermaría (40,2%), outras categorías (39,1%) e por último médicos (27,2%). Esta orde modifícase se consideramos como hixiene de mans realizada aquelas oportunidades nas que o profesional levaba xoias, e/ou uñas inadecuadas (enfermaría: 52,2%, TCAE: 50,70%, médicos: 47,8%, outras categorías profesionais: terapeutas, celadores, 43,1%).

En relación aos "5 momentos para a HM" descritos pola OMS, o cumprimento a nivel global e tendo en conta todas as oportunidades observadas, foi por orde "despois de exposición a fluídos biolóxicos" (69,4% de adherencia á HM), "despois do contacto co paciente" (64,6%). "Despois do contacto coa contorna do paciente" (53,9%), "antes de realizar tarefa aséptica" (32,3% de adherencia) e finalmente, "antes do contacto co paciente"

(28,6% de adherencia). Ao avaliar o uso de xoias e/ou uñas inadecuadas non hai variacións na orde dos momentos en canto á adherencia.

Finalmente, observouse que en 544 oportunidades do total de oportunidades nas que houbo cumprimento (1.816), o profesional levaba xoias e/ou uñas longas ou vernizadas. Isto supón un 23%. A maior porcentaxe de oportunidades nas que o profesional levaba xoias e/ou uñas inadecuadas corresponde á categoría de médicos (36,9 % das oportunidades), seguida dos profesionais de enfermaría (35,6%), despois o persoal celador (23%) e finalmente TCAE (17,1 %).

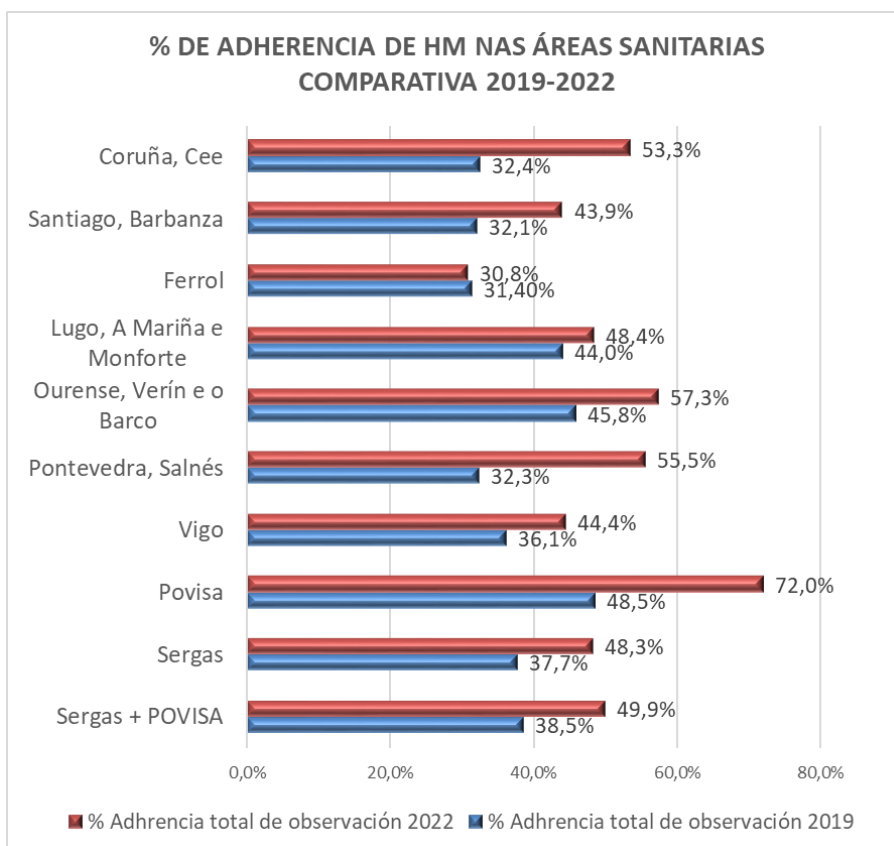
No anexo 2 pódense observar os datos de adherencia á HM de cada un dos servizos hospitalarios auditados, así como a porcentaxe de oportunidades nas que o/a profesional levaba xoias e/ou uñas longas ou vernizadas.

4.2. Comparativa resultados 2019 e 2022

Na análise realizada, tendo en conta o total de oportunidades rexistradas, obsérvase para o global do Servizo Galego de Saúde (sen Povisa) unha melloría de case 11 puntos porcentuais na adherencia á HM, en relación cos datos do ano 2019 (48,3 % fronte ao 37,7 %) (gráfica 3).

Así mesmo, podemos observar como todas as áreas sanitarias obteñen mellores resultados que no 2019, excepto a Área Sanitaria de Ferrol con menor porcentaxe de adherencia á HM que o ano anterior.

Cabe destacar a Área Sanitaria de Pontevedra, por presentar o maior incremento da porcentaxe de adherencia á HM (23,2%).

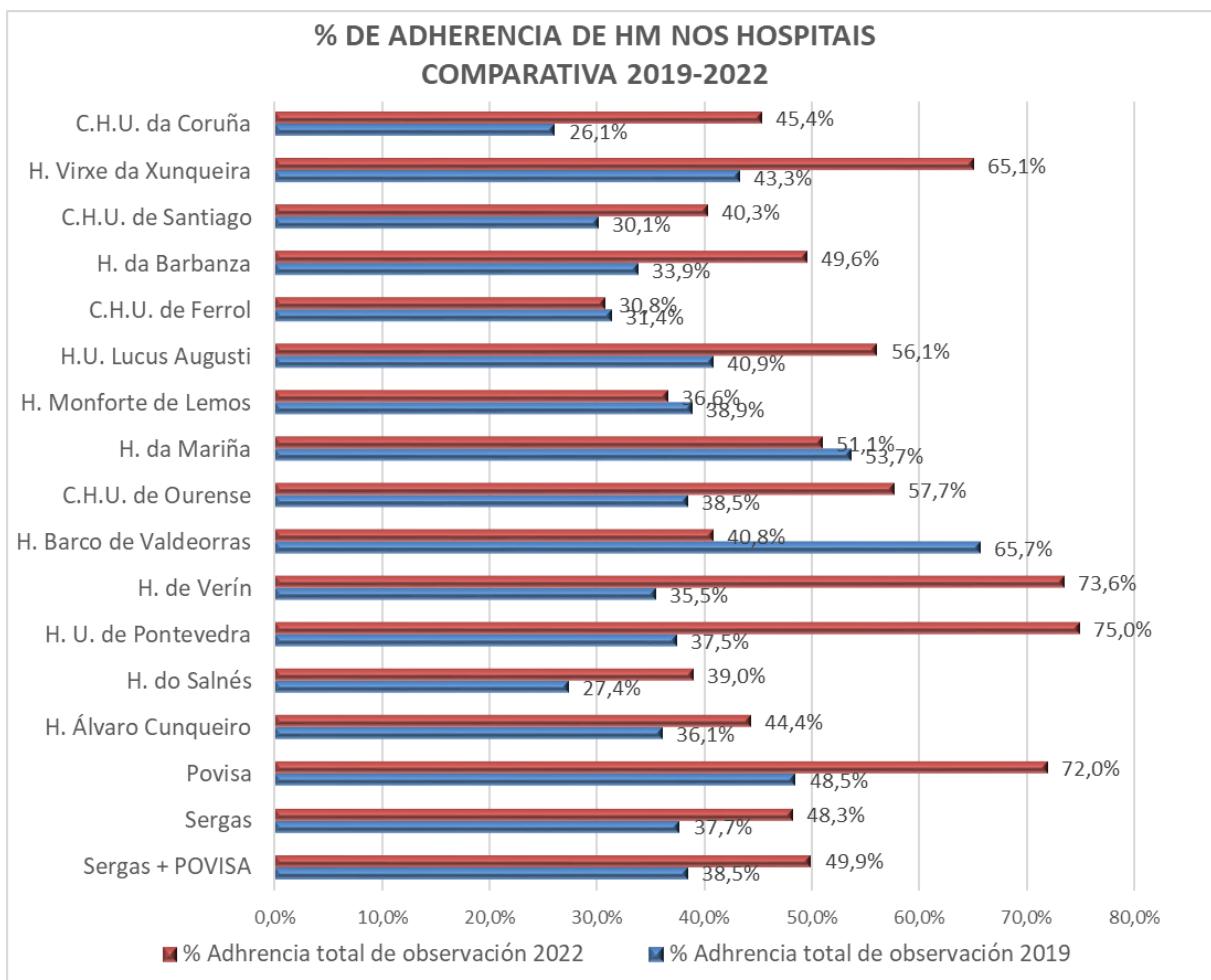
Gráfica 3. Porcentaxe de adherencia á HM (con PBA ou auga e xabón) nas áreas sanitarias no ano 2019 e 2022, tendo en conta o total das observacións rexistradas. **Sergas**=Servizo Galego de Saúde.

Cando realizamos a análise tendo en conta o uso de xoias e/ou uñas longas e/ou vernizadas, no global do Servizo Galego de Saúde (sen Povisa) obtense unha maior porcentaxe de adherencia en comparación co ano 2019 (36,8% fronte a 26,1%). Esta melloría tamén se aprecia nas diferentes áreas sanitarias.

As áreas sanitarias que presentan un maior incremento na porcentaxe de adherencia con respecto ao ano 2019 son a Área de Pontevedra cunha porcentaxe do 28,4%) (gráfica 3).

En relación aos centros hospitalarios, se non temos en conta o uso de xoias e/ou uñas inadecuadas, podemos observar que a maior parte deles presentan mellores datos en comparación co ano 2019, sendo o Hospital Universitario de Pontevedra e o Hospital Público de Verín os que máis incrementaron a porcentaxe de adherencia. Non obstante, 4 centros hospitalarios obtiveron

peores resultados que no ano 2019. Neste caso é o Hospital Público do Barco de Valdeorras o que presenta un descenso maior pasando do 65,7% no ano 2019 ao 40,8% de adherencia no 2022 (gráfica 4).

Gráfica 4. Porcentaxe de adherencia á HM (con PBA ou auga e xabón) nas áreas sanitarias no ano 2019 e 2022 avaliando o uso de xoias e/ou uñas inadecuadas. **Sergas:** Servizo Galego de Saúde.

A mellora na adherencia observada no ano 2022 con respecto ao 2019 aumenta na maioría dos centros hospitalarios, cando realizamos a análise avaliando como incorrectas as oportunidades nas que os profesionais levaban xoias e/ou uñas inadecuadas. Así, o Hospital Universitario de Pontevedra pasa do 23,4% no 2019 a unha adherencia do 68,9% no ano 2022, situándose como o segundo hospital con

mellor porcentaxe de adherencia á hixiene de mans despois do Hospital Público de Verín, que obtén os mellores resultados de Galicia no ano 2022.

Por outra banda, 3 son os hospitais que obtiveron peores resultados con respecto á auditoría realizada no ano 2019 cando realizamos a análise avaliando como incorrectas as oportunidades nas que os profesionais levaban xoias e/ou uñas inadecuadas, sendo os Hospital Público de Monforte de Lemos o que presenta unha maior diminución na porcentaxe de adherencia ao pasar dun 59,9% no 2019 a un 34,8% no 2022, seguido do Hospital Público da Mariña que pasa de un 51,5% a un 26,8%.

5. Conclusións

- Os resultados obtidos neste estudo mostran porcentaxes de adherencia á hixiene das mans superiores ás obtidas nas auditorías do ano 2019, tanto para o global do Servizo Galego de Saúde como para a maioría dos hospitais auditados, cun incremento inferior ao que cabería prever dado o impulso histórico que se lle dou á hixiene de mans a raíz da pandemia.
- Se avaliamos o total de oportunidades rexistradas, obsérvase pouca variabilidade na adherencia en función do tipo de hospital, se ben os hospitais con mellores resultados son de primeiro nivel. Non obstante, se consideramos como incorrectas as observacións nas que os profesionais levaban xoias e/ou uñas inadecuadas, estas diferenzas son maiores, destacando positivamente estes hospitais fronte aos de segundo e terceiro nivel.
- A diferenza do ano 2019, no que a maior porcentaxe de adherencia correspondía aos TCAE, na auditoría realizada no 2022 os maiores valores na adherencia á hixiene de mans corresponden aos profesionais de enfermaría e os menores aos profesionais médicos.

- Ao igual que o observado nas auditorías realizadas ata o de agora, a maior adherencia á HM prodúcese despois da exposición a fluídos biolóxicos e despois do contacto co paciente ou a súa contorna (**enfoque de autoprotección**).
- As porcentaxes de adherencia correspondentes aos momentos “antes de tarefa limpa ou aséptica” e “antes do contacto co paciente” presentan melloría con respecto ás obtidas no ano 2019 (pasa do arredor do 20% ao 30%).
- Da porcentaxe de adherencia de Hixiene de Mans do total de observacións, no 23% dos casos o profesional levaba xoias (aneis, pulseiras, reloxo, etc.) e/ou uñas longas e/ou vernizadas. E por iso, é de grande importancia que os axentes implicados na prevención e control das IRAS incidan nesta cuestión e conciencien aos profesionais da necesidade de evitar o seu uso.
- Finalmente, e aínda que non é obxectivo desta auditoría a avaliación do uso adecuado de luvas, cómpre destacar que no 61% do total de oportunidades nas que non se realizou hixiene de mans, o profesional usaba luvas.